

ABESE SÛRESİ

Bismillâhirrahmânirrahîm.

el-Hamdülillâhi Rabbi'l-âlemîn. es-Salâtü ve's-selâmü alâ seyyidi'l-evvelîne ve'l-âhirîn. Habîbillah ve halîlillah ve nebiyyillah ve hayra halkillah ve eşrafi'l-mürselîn ve ekrami'r-rusûl Muhammedini'l-Mustafâ ve alâ âlihî ve sahbihî ve men tebi'ahû bi-ihsânin ecmaîne't-tayyibîne't-tâhirîn.

Emmâ ba'd:

Aziz ve mübarek ve sevgili kardeşlerim!

Mübarek cuma gününün feyzinden, bereketinden, rahmetinden, mânevî ikramlarından Allah cümlelerinizi faydalandırsın. Hepinizi yolunda dâim, zikrinde, ibadetinde müdâvim; sevdiği kullarından eylesin. Ömrünüzü hayırlı verimli bereketli geçirmeyi nasip etsin. Nice mübarek günlere erdirdin. Rızasına vâsıl eylesin. Muradlarınızı hâsıl eylesin. Ömrünüzü uzun eylesin. Amelinizi salih eylesin. Huzuruna sevdiği razı olduğu, yüzü ak, alnı açık kullar olarak varmanızı nasip eylesin. *Âmin, ecmaîn.*

a. Kur'ân'ın Allah Kelamı Olduğunun Bir Delili; Abese Sûresi

Abese sûresi ve Gâşiye sûresi!

Abese sûresi; Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz'in Allah'ın kulu ve resûlü olduğunun ve Kur'an'ın Allah kelâmı olduğunun çok mühim delillerinden birisidir. Kur'ân-ı Kerîm Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz'e Allah tarafından vahyedilmiş, bir mânevî yolla kendisine bildirilmiş sözlerin, âyetlerin topluluğu. Bunun anlaşılması kolay değil.

Bir kul sözler söylüyor, ağzından birtakım sözler çıkıyor.

“Bu kendi sözüdür.”

Kâfir böyle düşünüyor. Omzunu silkiyor, diyor ki; “İşte, kendisinin sözü.”

Ama bir insanın kendisinin sözü ile kendisine bir başka kaynaktan gelen söz arasında fark var. Allahu Teâlâ hazretleri Kur'ân-ı Kerîm'inde buyuruyor ki;

وَأَوْحَىٰ رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ أَنِ اتَّخِذِي مِنَ الْجِبَالِ
بُيُوتًا وَمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا يَعْرِشُونَ

*Ve evhâ Rabbüke ile'n-nahli eni'ttehizî mine'l-cibâli büyüten ve mine's-şecerî ve mimmâ ya'rişûne.*¹

Ve evhâ Rabbüke ile'n-nahli. “Senin Rabbin -ey Resûlüm- arıya vahyetti!” *Eni'ttehizî mine'l-cibâli büyüten ve mine's-şecerî ve mimmâ ya'rişûn.* “Dağlarda ağaçlarda ve insanların hazırladıkları özel yerlerde mekân edinmesini...”

ثُمَّ كُلِّي مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ

*Sümme külî min külli's-semerâti.*² “Sonra her çeşit çiçekten meyveden malzeme toplamasını, bal yapmasını vahyetti.”

Ve evhâ Rabbüke ile'n-nahli. “Arıya vahyetti.” deniliyor. Emir! Allah ona bildiriyor, ne yapacağını ilham ediyor, ihsan ediyor. Arı da öyle yapıyor. Allah'ın emri üzere, ilhamı ve buyruğu üzere öyle yapıyor.

Kur'ân-ı Kerîm'in âyetleri Allahu Teâlâ hazretlerinin buyruğu, emri, vahyidir. Kur'ân-ı Kerîm'in bazı âyetleri Peygamber

---

¹ 16/Nahl, 68

² 16/Nahl, 69

Efendimiz'in saklamaya çalıştığı bazı gerçekleri, utandığı bazı şeyleri açıklıyor. Demek ki Peygamber Efendimiz'den değil. Kendisi kişisel olarak saklamaya çalışıyor. İçinde gizlemeye çalışıyor. Ama Allah ortaya vuruyor.

Bazı âyetler Peygamber Efendimiz'i ikaz edici âyetler: “Bir daha öyle yapma!..” Bazı âyetler sorguya çekici: “Ey Resûlüm! Niçin öyle yaptın? Öyle yapmasaydın da şöyle olsaydı ya...”

Demek ki kendisinin öz sözü, kendisinin aklından doğan şeyler değil. Allah tarafından gelen şeyler, vahiyler. Önemli. Özel hayatında insanlardan saklamak istediği konularda açıklık getiriyor.

b. Peygamber Efendimize Bir Uyarı

Abese sûresinde de kendisi tenkide uğruyor. Allahu Teâlâ hazretleri bu âyet-i kerîmede Peygamber Efendimiz'in bir hatasını düzeltmesini istiyor.

Peygamber Efendimiz ne yapmış?

عَبَسَ وَتَوَلَّىٰ أَنْ جَاءَهُ الْأَعْمَىٰ

*Abese ve tevellâ en câehu'l-a'mâ.*³

Abese ve tevellâ. “Yüzünü buruşturdu ve sırtını döndü.” *En câehu'l-a'mâ.* “O âmâ kendisine geldi. Bazı sorular sordu diye!”

Peygamber Efendimiz besîm idi. Besîm; “tebessümlü, güleç yüzlü” demek. Güldüğü zaman yüzünde güller açardı. Bazen dişleri görünecek kadar gülerdi.

-Biz bazen *cheese* diyoruz ya; “*Cheese*, de bakayım.” *Cheese* deyince ağzı açılıyor, dişleri gözüküyor.-

Dişleri göründü mü etrafa ışıklar saçılırdı. Dişleri pırıl pırıl parlardı. Işıklar saçılırdı dişlerinden. Mütebessimdi. Güleç yüzlüydü. Sevimliydi. O kadar sevimliydi ki gören, bir daha yanından ayrılmak istemezdi, âşık olurdu.

“Peygamber!..” diye filan ilk gelen korkardı. Ondan sonra biraz onunla oturup kalkar severdi. Âşık olurdu. Bir daha onun yanından ayrılmak istemezdi. “Onun gibisini onu tanımazdan önce de tanıdıktan sonra da asla görmedim!” derdi. Çünkü hakikaten emsalsizdi.

---

³ 80/Abese, 1-2

Çok güzel bir yüzü vardı. Yusuf *aleyhisselam*'dan güzeldi. Yusuf *aleyhisselam* yüzünden sırf kapıdan, perdenin arkasından toplantının olduğu yere geldi diye kadınlar elma soyarken bıçağı ellerine kaçırdılar. Elma soyup dururken hayranlıktan ağızları açık kaldı. Bıçaklar da elmanın kabuğundan ellerine kaçtı, ellerini kestiler.

وَقَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ وَقُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا هَذَا بَشَرًا
إِنْ هَذَا إِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ

*Ve katta'ne eydiyehünne ve kulne hâşe lillâhi mâ hâzâ beşerâ. İn hâzâ illâ melekün kerîmün.*⁴

Ellerini kestiler, ne dediler?

Kulne hâşe lillah mâ hâzâ beşerâ. İn hâzâ illâ melekün kerîm. “Haşa, asla olamaz, bu beşer değil. İnsan değil. Ancak bir melek!” dediler.

Melek gibi bir şeydi. İnsanlar, meleği nasıl tasavvur ediyorsa... Yusuf *aleyhisselam* öyle güzeldi.

---

⁴ 12/Yûsuf, 31

Peygamber Efendimiz ondan da güzeldi. Güzel yüzlüydü. Güleç yüzlüydü. Ama;
Abese. “Abus çehre takındı. Yüzünü kırıştırdı astı.” *Ve tevellâ*. “Sırtını döndü.”

c. Konuştuğu İnsana Vücuđuyla Teveccüh Eder, Tam Dönerdi

Konuştuğu zaman bir insana vücuğuyla teveccüh ederdi, yandan bakmazdı. Konuştuğu insana teveccüh ederdi, tam dönerdi. Tam dönerek konuşurdu. Tam dönmek değil, yarım dönmek değil; Peygamber Efendimiz sırtını döndü

Abese ve tevellâ.

Tevellâ; “sırtını döndürüp gitmek” demek.

En câehu'l-a'mâ. “Âmâ geldi de kendisine!”

Bir şeyler sordu, ne sorduğunu ben şu anda hatırlayamıyorum. Ama Peygamber Efendimiz o sırada kavmin bazı itibarlı eşrâf u âyânı ile konuşuyordu. Sözü keserek sordu, söz arasında sordu. Belki sözü kesmemiştir ama yani onlarla konuşuyorken sırayı beklemedi. Bitirsin, demedi.

“Yâ Resûlallah! Şu şöyle mi bu böyle mi?..”

Belki de âmâ olduğundan böyle şey yaptı. Efendimiz bir defa cevap vermedi. Yine atıldı, sordu. Yine cevap vermedi. Yine atıldı, yine... Efendimiz onun o davranışından üzüldü.

“Yahu ben şu âyân ve eşrâfı şimdi doğru yola getirmeye çalışıyorum, ikna etmeye çalışıyorum. Ama bu çıktı soru soruyor. Meşgulüm. Meşgulken bu beni meşgul etmeye çalışıyor...” diye yüzünü astı ve sırtını döndü gitti.

وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّهُ يَزَكِّي أَوْ يَذَّكَّرُ فَتَنْفَعَهُ الذِّكْرَى

Ve mâ yüdrîke leallehû yezzekkâ ev yezzekkeru fe-tenfe'ahu'z-zikrâ.⁵

Ve mâ yüdrîke leallehû yezzekkâ. “Sen ötekileri temizlemeye çalışıyorsun, kalplerini ısındırmaya çalışıyorsun, doğru yola çekmeye çalışıyorsun ama ey Resûlüm! Nerden bilebilirsin! Belki bu daha çok istediğin güzel duruma gelecek. Kalbini daha çabuk temizleyecek. İçi dışı temizlenecek.”

---

⁵ 80/Abese, 3-4

“Belki bu, o istediğın şeyi daha çabuk yapacak. Daha çabuk iyi insan olacak...”

Ev yezzekkeru fe-tenfe'ahu'z-zikrâ. “Ya da senin söylediklerini can kulağıyla dinleyip ‘Doğru söylüyorsun yâ Resûlallah, haklısın! Âmennâ ve saddaknâ! Sadakte yâ Resûlallah!’ diyecek. Söylenenlerden etkilenecek ve bu uyarılmadan fayda hâsıl olacak. Belki iyi bir müslüman olacak.”

وَأَمَّا مَنْ جَاءَكَ يَسْعَىٰ وَهُوَ يَخْشَىٰ فَأَنْتَ عَنْهُ تَلَهَّىٰ

*Ve emmâ men câeke yes'â. Ve hüve yahşâ. Fe-ente anhu telehhâ.*⁶

“Bu sana koşa koşa geldi. Aşk ile şevk ile, istekle, samimi duygularla; ‘Aman yâ Resûlallah! Bir dakika, bir şey soracağım...’ diyerek senin yanına koşa koşa geldi.”

“Ve Allah’tan korkan bir insan! İmanı sağlam, haşyet sahibi! Sen de ona önem vermiyorsun, o soru sorunca ona aldırmıyorsun!”

---

⁶ 80/Abese, 8-10

Kellâ. “Hayır, böyle yapma, asla böyle yapma ey Resûlüm!”

Yani Peygamber Efendimiz eğer bu sûre inmeseydi belki de; “Yani sıranı bil, öyle ben başkasıyla konuşurken konuşma, bekle biraz; sabret...” filan diyecekti. Ama İslâm’ı öteki eşrâf ve âyâna anlatmaya çalışırken bu koşa koşa, coşkulu duygularla geldi. Âdâbı, usulü pek düşünmeden sorular sordu.

“Onlarda bir tesir olmayacak. Onlarda bir gelişme değişme olmayacak. Belki bu değişecek. Yani bu istekliye böyle yüz buruşturma!”

Tabii bu Peygamber Efendimiz’in duygularına ters! Demek ki Kur’ân-ı Kerîm Allah’ın vahyi! Çünkü kâfirlerin sandığı gibi o andaki duygularının dile gelmesi olsaydı o zaman o duygularda olan bir insanın ağzından; “Ey âmâ! Sıranı bil, haddini bil, bekle! Öyle konuşurken lafa katılma...” gibi bir şeyler çıkardı.

Onun için Peygamber Efendimiz ne zaman bu iki gözü âmâ Abdullah b. Ümmi Mektûm *radıyallahu anh*’ı görse; “Gel bakalım, gel kendisi sebebiyle Rabbim’in beni azarladığı kardeşim, gel...” derdi.

d. İlk İman Eden Rasûlullâh'tır

Peygamber Efendimiz hakkında Allahu Teâlâ hazretleri buyuruyor ki;

Âmene'r-resûlü. “Bu Resûlullah Muhammed iman etti.” *Bimâ ünzile ileyhi mi'r-Rabbihi.* “Rabbinden kendisine indirilen vahiylerle iman etti.” *Ve'l-mü'minûn.* “Müminler de iman ettiler.”

Ama ilk iman eden Resûl! Bu da Kur'ân-ı Kerîm'in Allah'ın vahyi olduğunu gösteriyor. *Âmene'r-resûlü* de gösteriyor.

Neden?

İlk o iman etti, diyor. Sonra müslümanlar iman etti. Öyle olmasa Allah tarafından gelmeseydi bu ifade olmaz. Peygamber Efendimiz kendisine inen vahiylerle herkesten önce ve herkesten çok daha kuvvetli bir şekilde iman ediyordu. Herkesten daha çok iman ediyordu.

“Böyle bu anlattığın şekil başka âyetler var mı hocam? Hakikaten beni düşündürdü, başka âyetler var mı?”

e. Duhâ Sûresi, Vahyin Bir Müddet Kesilmesinin Ardındaki Müjde

Var. *Ve'd-duhâ* sûresi var. *Ve'd-duhâ* sûresinde de Peygamber Efendimiz kendisine vahyin gelmesi bir müddet kesilince, vahiy gelmemeye başlayınca o zaman korktu. Ve müşrikler de dedikoduya başladılar. Dediler ki; “Muhammed’e Rabbi darıldı. Bak vahyetmemeye başladı!” O da korktu. “Ya bu müşriklerin dediği doğruysa?..” Korktu. Bu korkma, bu bekleyip de gelmeme Peygamber Efendimiz’in vahye mazhar olan bir kişi olduğunun ispatı. Sözlerin onun sözü olmadığının ispatı. Gelirse seviniyor, gelmeyince telaşlanıyor. Ne kadar aşikâr, insan Kur’an-ı Kerîm’i iz’anla okusa her şey gün gibi ortada, gayet açık!

وَالضُّحَىٰ وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَىٰ مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَىٰ
وَلَلْآخِرَةُ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْأُولَىٰ
وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَىٰ

Ve'd-duhâ ve'l-leyli izâ secâ mâ vedde'ake rabbüke ve mâ kalâ ve le'l-âhîratü

*hayrun leke mine'l-ûlâ ve le-sevfe yu'tîke rabbüke fe-terdâ.*⁷

Ve'd-duhâ. Ve'l-leyli izâ secâ. “Şu gündüzün evvel vaktindeki şu aydınlık duhâya, kuşluk vaktine ve geceye and olsun ki...” *Mâ vedde'ake Rabbüke ve mâ kalâ.* “Rabbin sana veda da etmedi, senden ayrılmadı, darılmadı da!” Deyince bütün müslümanlar ve başta Peygamber Efendimiz çok sevindi.

Ve le-sevfe yu'tîke Rabbüke fe-terdâ. “Rabbin sana daha neler neler verecek. Âhirette de ne mazhariyetlere seni mazhar kılacak. Ne nimetlere nâil olacaksın, ne devletlere, saadetlere ereceksin!” diye bildirince millet yerinde duramadı, coştı.

Benim adım Coşan, onların kendileri coşan! Coştular, dediler ki; *Allahu ekber!*

Allahu ekber, Araplar'da hayranlık ve şaşırma, heyecanlanma sözüdür. Biz “Vay be!” diyoruz ya; “Vay vay vay!.. Demek neler olacakmış ha...” gibi; *Allahu ekber!*

İlk inanan odur.

Bazen de inanmakta tereddüdü oluyor ama tabii bu bir tereddüt:

---

⁷ 93/Duhâ, 1-5

“Acaba böyle olur mu ki?..”

“Tereddüt etme ey Resûlüm, bu böyle!” diye âyet geliyor. Bütün Kur’ân-ı Kerîm’in üslubu Rabbi ile Resûlü arasında bir iletişim, vahyetme olduğunu Kur’ân-ı Kerîm’in gösteriyor. Bu Abese sûresi öyle bir sûredir. Allahu Teâlâ hazretleri buyuruyor ki;

كَلَّا إِنَّهَا تَذْكِرَةٌ فَمَنْ شَاءَ ذَكَرْهُ

Kellâ innehâ tezkiratün fe men şâe zekerahu⁸

Kellâ. “Öyle yapma, durum öyle değil, bırak!” *Innehâ tezkiretün.* “Sen hatırlatmanı yapıyorsun, ihtarını yapıyorsun. Söylenen sözler, inen vahiyler birer hatırlatmadır.”

“Yalvarma yakarma durumuna düşme. Âyândır eşrâftır diye, ille onları ikna edeceğim diye böyle yapma!” *Fe-men şâe zekere.* “İhtarını duyan, isteyen inanır. İhtardan alması gereken dersi alır. Çıkarması gereken anlamı, mânayı çıkartır. Doğru yola gelir. Allah’ın mü’min kulu olur. İsterse inansın. Allahu Teâlâ hazretleri kullarının iman etmesine muhtaç değil.

---

⁸ 80/Abese, 11-12

İnanırsa inansın, inanmazsa inanmasın. Bu bir hatırlatma!”

Âhiret var. Ölümden sonra dirilmek var. Hesaba çekilmek var. Ceza görmek var. Mükâfata ermek var. Cehenneme düşüp yanmak var. Cennete girip sefa sürmek var...
Söyle!

Innehâ tezkiretün. “Hatırlatmadır o.” *Femen şâe zekere.* “İsteyen inanır.”

f. Allah'ın, İman Etmemize İhtiyacı Yok

Burada da bir istiğna var: Allahu Teâlâ hazretleri; “Ben sizin Müslümanlığınıza, imanınıza, doğru yola gelmenize, din için çalışmanıza muhtaç değilim. İsterseniz inanırsınız. İstemezseniz inanmazsınız!” diye buyuruyor. Resûlüne de bu durum böyledir: “Rahatına bak. O kadar telaşlanma. Sakin ol. Allah'ın takdirine göre olacak bu işler. Vazifeni yap da ne olursa onlar düşünsünler. Biraz da onlar tasalansınlar.” mânasına geliyor.

Kur'ân-ı Kerîm bir hatırlatmadır.

Tezkire ne demek?

“İnsana hatırlatan, hatırlatıcı şey” demek.

“Falanca adama bir tezkire yazdı.”

Yani “Şu şöyledir, bu böyledir...” diye bir konuda ona bir hatırlatma demek. *Zekere*, “hatırlamak” demek. *Zekkere-yüzekkiru-tezkîr*; ve *tezkire* “hatırlatmak” demek.

Innehâ tezkireh. “Bu âyetler, bu Kur’ân-ı Kerîm bir uyarıdır, hatırlatmadır.”

g. Kur’ân, Umûmî Bir Hatırlatmadır; Anlamak Lazım

Okumamız lazım!

Bu ay her gün bir sûre okuyacaktık. Yolculuk dolayısıyla yapamadık. Yolculukta da yapabilirdik istesek ama aldandık. Bu ay zararlı geçti. Yani kâr edemedik. Çünkü madem bir uyarı, uyarının içeriğini, muhteviyatını bilmemiz lazım. Uyarıyı anlamamız lazım, öğrenmemiz lazım.

“Ne demek acaba? Bazı namazları hoca yüksek sesle âyet okuyarak kıldırıyor. Bazılarını hepimiz sessiz olarak içimizden okuyoruz. Kur’an okuyoruz. Kur’an ne demek?

Fâtîha ne demek? Öteki âyetler ne demek?..”
Bunları hepimiz bilmek zorundayız.

“İlahiyat Fakültesi’nde olanlar orada hoca ve talebe olanlar bilecek de başka meslekten olanlar bilmeyecek; işçiler bilmeyecek, esnaf bilmeyecek, tüccar bilmeyecek, sanatkâr bilmeyecek, bilmeye mecbur değil!” diye bir şey yok! Bütün insanlara umumî gelen hitap ve tezkire ve hatırlatma ve uyarı, ihtar ve ihbar!

Devlet dairesinden, postadan sana bir mektup gelince ne yapıyorsun?

Ciddiye alıyorsun. Hangi daireden gelmiş, diye bakıyorsun. Polisten mi geldi, mahkemeden mi geldi?.. Hadi ciddiye alma, keyfine bak. Hiç ciddiye alma da istediğin gibi gez bakalım. Hadi çağırıldığı yere gitme bakalım.

“Yok hocam, Benim bugün işim var devlet dairesinde! Oraya gitmem lazım. Randevum var. Buluşmam var. Şu tarihte gel, dediler...” diyoruz.

Kulların kurdukları bir nizama göre bir uyarıya bu kadar önem veriyoruz da âlemlerin Rabbi Yaratanımız bize bir uyarı, bir ihtar, bir ihbar, bir mektup, bir haber gönderiyor da

niye kulak vermiyoruz? Niye insanlık davete icabet etmiyor? Niye ihtara, ihtarın içinde ne yazdığına bakmıyor? Çok saçma bir şey, çok yanlış bir şey, çok korkunç, çok tehlikeli, çok vahim bir şey!

Avustralya'dan hudut harici edilirim, diye milletin ödü patlıyor. Bazıları da hudut harici ediliyor. Yani bir şeyler. Bir suç olduğu zaman iptal edebiliyor. Değil mi? Böyle bir şeyler.

Suudi Arabistan'da ben çok insan biliyorum. Üniversitede hocalık yapıyordu. Çocuğunun işlediği suçtan dolayı gönderiverdiler. Göndersinler ama orası ibadetlerin en kıymetlisinin yapıldığı yer: Mekke-i Mükerreme, haccın yapıldığı yer. Medine-i Münevvere, Peygamber Efendimiz'in şehri. Mekke'de

namaz kılan 100 bin sevap alıyor. Medine'de namaz kılan başka yerdekine göre bin misli fazla sevap alıyor. Yani oradan çıkarılmaya çıkarırlarsa çıkarsınlar diyemiyor ki insan, yüreği parçalanıyor!

Subhâne rabbînâ rabbi'l-izzeti ammâ yesifûn, ve selâmun ale'l-mürselîn, ve'l-hamdülillâhi rabbi'l-âlemîn.

el-Fâtîha.

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN
Avustralya

[Bütün GURBET SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

